

بسم الله الرحمن الرحيم
گروه تفسیر و علوم قرآنی

«تحدی»

ابزار جهانی شدن اسلام

پژوهشگر:

شکوفه چگینی

پژوهشکده مدرسه علمیه اسلام شناسی حضرت زهرا (سلام الله علیها)

«تحدی» ابزار جهانی شدن اسلام

فهرست مطالب

مفهوم شناسی تحدی

تاریخچه تحدی

أ. قبل از نزول قرآن

ب. بعد از نزول قرآن

ضرورت و اهمیت تحدی

(۱) جایگاه تحدی

(۲) ضرورت پرداختن به تحدی

(أ) اثبات همگانی و آسان دین

(ب) زمینه سازی ظهور موعود (عج)

(ج) اثبات جاودانگی تحدی

(د) پاسخ به تمام شبهات

(۳) ضرورت جهانی شدن دین اسلام و تحدی

آیات تحدی در قرآن

زوایای تحدی

۱- آورنده

أ- امی بودن پیامبر اکرم ﷺ

ب- جامعیت پیامبر اکرم ﷺ

۲- محتوا

أ- تحدی به فصاحت و بلاغت

ب- تحدی به معارف

رابطه اعجاز و اثبات حقانیت اسلام

رابطه اعجاز و تحدی

ارتباط تحدی با جهانی شدن اسلام

تحدی جاودان

شیوه ای نو در تحدی (مباهله)

کتابنامه

نام و نام خانوادگی : شگوفه چگینی

سطح علمی: سطح ۳

محل اشتغال : مدرسه علمیه اسلام شناسی حضرت زهرا علیها السلام

بخش محل فعالیت: گروه تفسیر و علوم قرآنی

تلفن: ۰۹۳۹۵۰۸۵۷۳۴

نام مقاله: «تحدی» ابزار جهانی شدن اسلام

چکیده:

یکی از مهمترین مؤلفه های دین اسلام، "جهانی بودن" است، یافتن ابزاری که در عصر حاضر بتواند جهان شمولی، دوام و کلیت این مکتب را تبلیغ نماید، امری حیاتی و ضروری است. تحدی قرآن به مثل آوری یکی از مهمترین این ابزارها است. تحدی، مصدر باب تفعّل به معنای مبارزه طلبی و دعوت نمودن منکران نبوت به آوردن همانند برای معجزه است.

گرچه موضوع تحدی از اهمیت ویژه ای در بحث اعجاز قرآن برخوردار است، اما متأسفانه مقام شایسته ای به آن داده نشده است. هدف نوشتار حاضر اثبات این مطلب است که تحدی مهمترین دلیل عقلی اعجاز قرآن کریم و مؤثرترین ابزار جهانی شدن اسلام می باشد، این هدف به صورت چند پرسش قابل طرح است:

آیا تحدی قرآن از زمان نزول قرآن تا بحال بر قوت خود باقی است و به این وسیله می توان در عصر حاضر، تمام غیر مسلمانان جهان را به مبارزه و مثل آوری قرآن، فراخواند و در نتیجه حقانیت دین اسلام را برای عالمیان اثبات و این دین را جهانی کرد؟

پرسش های پیش گفته را طی چند مطلب می توان این گونه توضیح داد:

۱. پیامبر اسلام ﷺ مانند سایر انبیاء ﷺ برای اثبات ادعای نبوت و حقانیت دین خود، معجزه آورده است.
۲. مهمترین معجزه ی پیامبر ﷺ قرآن کریم است که معجزه ای جاویدان می باشد.
۳. مهمترین و اصلی ترین دلیل عقلی معجزه، تحدی است.
۴. خداوند در کتاب خود بارها برای اثبات قرآن و نبوت فرستاده خویش، همگان را به «مثل آوری» برای قرآن دعوت نموده است.

۵. نکته جدید و مهمی که نگارنده به آن دست یافته، تعریف و تبیین دقیق اصطلاح "مثل قرآن" است. توضیح اینکه کتابی مثل قرآن است که دارای چهار ویژگی باشد

أ. دارای اسلوب جدید

ب. دارای معارف جدید

ت. مطابقت با واقع

ث. از ناحیه فردی امّی^۱

۶. "مثل ناپذیری" قرآن دارای دلیل های متقن نقلی و عقلی است.

۷. عجز از "مثل آوری" دلیل عقلی محکمی بر اعجاز قرآن و در نتیجه حق بودن دین اسلام است.

۸. با فراخوان جهانیان به تحدی و مثل آوری برای قرآن و آشکار شدن عجز ایشان، می توان اسلام را جهانی کرد.

شارع مقدس، افزون بر قرآن شریف؛ خارق عادت دیگری را برای تبیین حقانیت اسلام به دست هر مسلمان با ایمان سپرده که در حقیقت معجزه همیشگی دین و کرامت امت وی است؛ یعنی «مباهله» در این نوشتار؛ مفهوم شناسی معجزه، تحدی و جهانی شدن، زوایای تحدی از بعد آورنده و محتوا، رابطه اعجاز و اثبات حقانیت اسلام، پیوند معجزه با تحدی، ارتباط تحدی با جهانی شدن اسلام، طرح شبهات و نتیجه گیری و پیشنهادات مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: اعجاز، تحدی، مثل ناپذیری، حقانیت اسلام، جهانی شدن، مباهله.

مقدمه

با توجه به تهاجم فرهنگی غرب به کشورهای اسلامی و «خیزش اسلامی» در منطقه خاورمیانه بازنگری به ابزار تبلیغ جهانی اسلام امری حیاتی و ضروری است. یکی از مهمترین این ابزارها هم‌اورد طلبی (تحدی) قرآن است که یکی از موضوعات مهم و مرتبط با اعجاز قرآن می باشد اما متأسفانه قرآن پژوهان جایگاهی در خور به آن نداده اند.

توضیح این که: تنها راه اثبات صحیح بودن ادعای هر پیامبری، معجزه است که دلیل عقلی بر حقانیت دین وی می باشد، زیرا یکی از ویژگی های مهم معجزه همراه بودن آن با تحدی است.

تحدی و مبارزه طلبی، امری عقلی و عرفی است و مربوط به قوم و ملت خاصی نبوده بلکه برای عقلای تمام ملل قابل درک است و همچنین متعلق به زمان و مکان بخصوصی نیست. اسلام به عنوان آیینی جاودان، باید معجزه ای همیشگی جهت پشتوانه خود داشته باشد، بنابراین قرآن کریم خود را کتابی برای همه مردم در همه اعصار معرفی می کند و این کلیت و دوام در تحدی قرآن نیز هست، زیرا کتابی که برای همه بشریت و در همه اعصار و قرون به عنوان معجزه مطرح باشد، تحدی آن نیز که سند حقانیت و دلیل اعجاز آن است، باید کلیت و دوام داشته باشد و هدف ابتدایی از طرح این بحث هم اثبات تحدی جاودان قرآن است.

با ظهور عجز بشر از مثل آوری قرآن، جاودانگی، حقانیت و خاتمیت این دین اثبات می شود در نتیجه می توانیم اسلام را به عنوان دین جهانی ارائه دهیم و بشریت را به آن دعوت نماییم.

در این نکته ی بسیار مهم باید توج کرد که چون هنوز در قرن پانزده هجری هم قرآن مبارز می طلبد اگر مثل آوری قرآن، امکان داشت تاکنون دشمنان اسلام آن را انجام داده و به اطلاع جهانیان رسانده بودند، اما این که به جای آوردن مثل قرآن- که بهترین و کم هزینه ترین راه سرکوب اسلام است- مانند اعراب جاهلی دست به سلاح برده و در زمینه ی مبارزه با اسلام خرج های کلان می کنند. گواه روشنی است که نتوانسته اند به تحدی جواب دهند و به تصریح قرآن که می فرماید: "وَلَنْ تَفْعَلُوا" هرگز نیز نخواهد توانست.

قرآن کریم در گروهی از آیات، از مخالفان، بلکه همه انسان ها و در همه دوره ها می خواهد که اگر در درستی و الهی بودن آن تردید دارند و آن را نشانه صدق و راستی پیامبر ﷺ نمی دانند، با تمام توان و به کمک یکدیگر، همانند آن را بیاورند و از آن به "تحدی" یاد شده است. حضرت محمد ﷺ، خود نخستین کسی بود که بر وحی و رسالت خود ایمان داشت و هیچ گاه در آن تردید نکرد، او در برابر اوضاع سخت روزگار خود با وجود همه تردیدهای مخالفان، آنها را به تحدی قرآن دعوت می کرد.

لازمه ی تحقق این امر آن است که افراد بشر، یک جهانی را تعریف کنند که از سویی متفاوت از جهانی باشد که قرآن تعریف آن را کرده و از سوی دیگر از حقیقت خارجی نیز برخوردار باشد. نه این که اگر خداوند فرمود: «الحمد لله رب العالمین»، یک کشیش مدعی مسیحی بگوید این که کاری ندارد و تحدی نمی خواهد، من هم بگویم: «الحمد للرحمن، رب الاکوان»! این دیگر خیلی حماقت است. قرآن نفرمود که شما لال هستید و نمی توانید حرف بزنید. اگر قرار باشد حقایقی که در قرآن بیان شده را شما با الفاظ یا حتی زبان های دیگر بیان کنید، که آوردن مثل آن نیست. خوب مگر این همه کتاب تفسیر یا حکمت و فلسفه الهی که نوشته شده است، خلاف است؟ یا این همه اشعار زیبا خلاف است؟ خیر. بلکه منظور این است که اگر خدا می فرماید: هر چه حمد است، مخصوص الله است، و این معنا قابل اثبات است، شما بفرمایید که خیر مخصوص الله نیست، بلکه مخصوص دیگری است و حرفتان نیز با عقل و واقعیت خارجی منطبق بوده و قابل اثبات باشد.

پس به هیچ وجه نمی توان مثل قرآن را آورد، چرا که قرآن تبیین عالم هستی و قوانین زندگی بشر در آن است، و عالم هستی مثل و مانند دیگری ندارد که بتوان برای تبیین آن مثلی آورد و بشر را به آن عالم دیگر برد و قوانین دیگری که منطبق با قوانین و شرایط و هدف آن عالم باشد برایش وضع نمود. و برای این عالم نیز نمی توان تعریف دیگری که هم با تعریف قرآن مغایرت داشته باشد و هم درست باشد ارائه داد. نمی توان قوانینی برای بشر وضع نمود که هم با قوانین قرآنی مغایرت داشته باشد و هم درست و صحیح و منطبق با حقایق و واقعیت های عالم هستی باشد.

تحدی به قرآن کریم، بافتن چند کلمه کنار هم نیست، بلکه زحمت دارد و کار می برد و نتیجه هم نمی دهد. آوردن مثل قرآن، زحمتی است که تدوین کنندگان مکاتب بشری محتمل شده اند. ماتریالیسم، هگلیسم، داروینیسم، فرویدیسم، اگزنتیالیسم، مارکسیسم، لیبرالیسم، مدرنیسم، پست مدرنیسم و ...، این ها هر کدام در عرصه ای به میدان آمدند و تعاریف متفاوتی از جهان ارائه دادند و بر اساس آن تعریف، باید ها و نبایدهای متفاوتی نیز تدوین کردند، و عمر هیچ کدام نیز به نیم قرن نکشید و دانشمندان دیگر نظریات آن ها را مردود اعلام کردند. پس قرآن کریم هنوز هم تحدی میکند، و ما مسلمانان که عاقبت همه این مکاتب را دیده ایم، با تکیه به قرآن کریم می گوییم: «هل من مزید؟! آیا هنوز هم کسی مدعی است که عالم را بهتر شناخته و می تواند تعاریف متفاوتی از عالم، انسان، و چه باید کردها و چه نباید کردهای او ارائه دهد؟! البته اگر ادبیاتش هم مثل قرآن زیبا، جذاب، جامع، کامل و گویا نبود، اشکالی ندارد، این یکی را آوانس می دهیم. اگر گفتند تعاریف ما در یک جلد نمی گنجد و باید ده جلد باشد هم منعی ندارد. در ده جلد تعریف دیگری از جهان هستی ارائه دهند که هم متفاوت با قرآن باشد و هم صحیح باشد.

اگر گفتند ما نمی توانیم در یک جلد قوانین بشری در زمینه های متفاوت اعم از شخصی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و ... را بیان کنیم، ما می گوییم: عیبی ندارد، شما درصد جلد بیان کنید. ولی درست و منطبق با انسان و جهان باشد نه منطبق با هوای نفس و منافع خودتان.^۱

^۱ http://www.x_shobhe.com

شیوه ای نو در تحدی (مباهله)

یک پرسش و پاسخ مطرح است که فصل الخطاب در بحث تحدی است.

بعضی از افراد با ریشخند می گویند: "عصر ما چه نقصی دارد که از اعجاز خالی است؟ چرا دستی از غیب بیرون نمی آید و کاری نمی کند؟ چرا با این همه استعداد و پیشرفت علمی دهشت زاء، عصایی اژدها نمی شود یا شتری از دل کوه بیرون نمی کشد تا این همه تمایلات ضد مذهبی از بین رود؟ آیا در عصر دانش، اسلام ناچار است برای اثبات حقانیت خود مردم را به اساطیر حواله کند، قصه نار نمرود و اژدهای موسای چهار هزار ساله را که از دسترس هر پژوهش گری دور است مطرح سازد؟! در جواب باید گفت: که فرضیه های علمی امروز، حواله های دور و دراز تر از این ها دارند. مانند پیدایش انسان که به میلیون ها سال قبل بر می گردد و یا حوادث دوران اول و دوم زمین و ...

این افراد نمی خواهند بپذیرند که ما دو خارق عادت و اعجاز را هم اکنون در دست داریم: اول: نمونه بارز و مصداق زنده معجزه یعنی قرآن شریف که چهارده قرن است با صدای رسا همه جهانیان را به مقابله دعوت می کند و تا کنون کسی به او جوابی نداده و نخواهد داد.

دوم: شارع اسلام خارق عادت عمومی دیگری به دست هر مسلمان با ایمان سپرده که در حقیقت، معجزه همیشگی پیشوای دین و کرامت امت وی است یعنی "مباهله هر فرد با ایمانی با پیروی از پیامبر اسلام می تواند در راه اثبات هر حقیقتی از حقایق ثابت دین، پنجه در پنجه خصم انداخته با درخواست از پیشگاه خدای توانا، فرمان نابودی او را صادر کند. منکران اعجاز هر وقت بخواهند می توانند با فردی از افراد با ایمان مسلمین مباهله کنند و حقانیت این آیین پاک و ادعاهای آن را آزموده تا ثبوت و هویت معجزه را از نزدیک با چشم خود مشاهده نمایند، اینک این گوی و این میدان!^۱

۱. محمد حسین طباطبایی، همان، ص ۱۲۸-۱۲۷.

نتیجه گیری

حاصل این بحث بسیار مهم و کلیدی در موضوعات علوم قرآنی به طور اجمال این است: تحدی قرآن، مهمترین پشتوانه بر اثبات اعجاز قرآن کریم است و به این وسیله می توان تمام دشمنان را به راحتی و آسان ترین حربه مغلوب نمود، چون جنس قرآن از کلام و حروف است که در دسترس همه است.

بنابراین هر فردی در هر موقعیت، زمان و مکان و... خود را در معرض تحدی خداوند می بیند و با عجز از آوردن مثل قرآن - اگر عناد نداشته باشد - می تواند بدون هیچ تردیدی، به معجزه بودن قرآن و در نتیجه حقانیت اسلام اذعان نماید.

اگر کسی هم راه عناد در پیش گرفت بهترین پیشنهاد همان راه حل علامه طباطبایی (ره) یعنی دعوت به مباحثه می باشد که مسلمان با ایمان با تأسی از پیامبر ﷺ پنجه در پنجه خصم انداخته با در خواست از پیشگاه خدای توانا، فرمان نابوی او را صادر می کند.

پیشنهادهات

- ۱- اولاً حوزه علمیه باید ارتباط اعجاز و تحدی و حقانیت اسلام را دریافت و آن را تبیین و شفاف کند.
- ۲- با فراخوان جهانی، جهانیان را با تحدی آشنا و آن ها را دعوت به تحدی نمایند و با اثبات عجز بشر از آوردن مثل قرآن عجز بشر مشخص شود.
- ۳- باید معنای «مثل» کاملاً تبیین شود.

کتابنامه

قرآن کریم

- ۱- باقلانی، ابوبکر، اعجاز قرآن، بیروت، موسسه الکتب الثقافیه، ۱۴۰۶ق.
- ۲- بنت الشاطی، عایشه، اعجاز بیانی قرآن، ترجمه حسین صابری، چاپ اول، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶ش.
- ۳- جوادی آملی، عبدالله، تفسیر موضوعی قرآن کریم، قرآن در قرآن، چاپ نهم، قم، مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۹ش.
- ۴-.....، فلسفه الهی از منظر امام رضا علیه السلام، مترجم: زینب کربلائی، چاپ ششم، قم، اسراء، ۱۳۸۳.
- ۵-.....، قرآن حکیم از منظر امام رضا علیه السلام، مترجم: زینب کربلائی، چاپ ششم، قم، اسراء، ۱۳۸۷.
- ۶- جواهری، محمدرضا، مقاله: "مهدویت، دکترین جهانی شدن، جهانی سازی اسلام".
- ۷- جوهری، اسماعیل بن حماد، الصحاح تاج اللغة و صحاح العربیه، بیروت، دارالعلم للملایین، بی تا.
- ۸- جی بوتا، عیسی، مقاله تفسیر بلاغی اعجاز قرآن، فصلنامه پژوهش های قرآن، ش ۱۷-۱۸.
- ۹- حاجی میرزایی، فرزاد، مقاله: اعجاز قرآن، دانش نامه قرآن و قرآن پژوهشی، زیر نظر بهاء الدین خرمشاهی، چاپ دوم، تهران، انتشارات ناهید و دوستان، ۱۳۷۷ش.

- ۱۰- حریری، محمد یوسف، فرهنگ اصطلاحات قرآنی، چاپ اول، قم، انتشارات هجرت، ۱۳۷۸ ش.
- ۱۱- حسینی شیرازی، محمد، اسلام و جهانی شدن، ترجمه عبدالحسین هراتی، قم، یاس زهرا، ۱۳۸۷.
- ۱۲- خرمشاهی، بهاءالدین، مقاله "تحدی"، دانش نامه قرآن و قرآن پژوهشی.
- ۱۳- خویی، ابوالقاسم، البیان فی تفسیر القرآن، چاپ سوم، قم، المطبعة العلمیه، ۱۳۹۴ ق.
- ۱۴-، مرزهای اعجاز، ترجمه جعفر سبحانی، تهران، انتشارات محمدی، ۱۳۴۹ ش.
- ۱۵- رافعی، مصطفی صادق، اعجاز قرآن و بلاغت محمد ﷺ، ترجمه عبدالحسین ابن الدین، تهران، بنیاد قرآن، ۱۳۶۰ ش.
- ۱۶- رضوی، شاهد حسین، مقاله: "مستشرقین و اعجاز و تحدی قرآن"، فصلنامه طلوع، ش ۲.
- ۱۷- سبحانی، جعفر، برهان رسالت، قم، کتابخانه صدر، ۱۳۵۶ ش.
- ۱۸- سجادی، عبدالمقیوم، درآمدی بر اسلام و جهانی شدن، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۳.
- ۱۹- شریف، مرتضی، الموضع عن جهه اعجاز القرآن (الصرفه)، بی جا، بی تا.
- ۲۰- شهرستانی، هبه الدین، معجزه الخالده؛ ترجمه: میر سید جعفر غضبان، یزد، چاپخانه شرکت پاینده، ۱۳۳۲ ش.
- ۲۱- طباطبایی، محمد حسین، اعجاز قرآن، تهران، بنیاد فرهنگی امام رضا ﷺ، ۱۳۶۱ ش.
- ۲۲-، المیزان فی تفسیر القرآن، چاپ هفتم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۴ ش.
- ۲۳- طریحی، فخر الدین، مجمع البحرین، چاپ سوم، تهران، المکتبه المرتضویه، ۱۳۷۵ ش.
- ۲۴- عباسی، آزاده، مقاله: "بررسی پدیده وحی و شبهات پیرامون آن"، مجله سفینه، زیر نظر محمد حسین شهری، ش ۲۹.
- ۲۵- عبد المنعم، خفاجی، محمد و دیگران، القرآن معجزه العصور، بی جا، انتشارات الهیئه، المصریه العامه للکتاب، ۱۹۸۸ م.
- ۲۶- عمری، احمد جمال، الاعجاز القرآنیه، پاریس، منشورات اسماء، بی تا.
- ۲۷- غلامی، اصغر، مقاله: "نبوت از دیدگاه میرزا مهدی اصفهانی"، مجله سفینه، ش ۳۰.
- ۲۸- فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، چاپ اول، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۸ ق.
- ۲۹- قاضی زاده، کاظم، مقاله: "بررسی سیل نزولی تحدی در آیات قرآن"، فصلنامه پژوهش های قرآن، ش ۳.
- ۳۰- قرضاوی، یوسف، ویژگی های کلی اسلام، ترجمه جلیل بهرامی، تهران، احسان، ۱۳۷۹.
- ۳۱- مصباح یزدی، محمد تقی، آموزش عقاید، چاپ اول، تهران، چاپ و نشر بین الملل، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۷ ش.
- ۳۲-، راه و راهنما شناسی، چاپ پنجم، قم مؤسس آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۴ ش.
- ۳۳-، قرآن شناسی، چاپ اول، قم، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۰.
- ۳۴- مظفر، محمد رضا، المنطق، چاپ سوم، نجف اشرف، ۱۳۸۸ ق.

- ۳۵- معینی، محسن، مقاله: "صرفه" دانشنامه قرآن و قرآن پژوهی.
- ۳۶- مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن، چاپ نهم، قرآن، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶ش.
- ۳۷- هاشمی، علی، پرسان قرآنی نبوت، قم، موسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۵.
- ۳۸- هیتو، محمد حسین، المعجزه القرآنیة الاعجاز العلمی و الغیبی، بیروت، موسسه الرساله، ۱۴۲۱ق.